

ੴ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰ

89

ਸੰਗਤਿ

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਭਾਗ - ੧੨

‘ਖੋਜੀ’

ਸੰਗਤਿ

ਭਾਗ-12

ਕੁਝ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਅਮਰੀਕਾ' (America) ਦੇ ਵਾਸੀ ਅਨਪੜ੍ਹ, ਜੰਗਲੀ, ਵਹਿਸ਼ੀ ਲੋਕ ਸਨ, ਜਦ ਕਿ 'ਯੂਰਪ' (Europe) ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਭਿਆਤਾ — ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ।

ਕੋਲੰਬਸ (Columbus) ਦੇ ਉੱਦਮ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ (America) ਟਾਪੂ ਲੱਭਾ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਯੂਰਪ ਦੇ ਤਰੱਕੀ-ਯਾਹਤਾ ਵਾਸੀਆਂ ਦੇ 'ਮੇਲ-ਜੋਲ', 'ਬਿਉਹਾਰ', ਸੰਗ ਅਥਵਾ 'ਸੰਗਤ' ਨਾਲ ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਅਮਰੀਕਾ (America) ਦੀ ਸਭਿਆਤਾ ਭੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਰਾਈ ।

ਯੂਰਪ (Europe) ਦੀ ਸਭਿਆਤਾ ਦੀ 'ਸੰਗਤ' ਬਗੇਰ 'ਅਮਰੀਕਾ' ਨਿਵਾਸੀ ਆਪਣੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸਭਿਆਤਾ ਵਿਚ ਹੀ ਜਕੜੇ ਰਹਿਣੇ ਸਨ ।

ਐਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਜੀਵ ਆਤਮਿਕ ਗਿਆਨ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਬਗੇਰ — ਹਉਮੈਂ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹਨ । ਖੂਹ ਦੇ ਡੱਡੂ ਵਾਂਗ, ਇਹ ਜੀਵ ਆਪਣੀ ਹੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹਉਮੈਂ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਖੂਹ-ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਪਲਚ-ਪਲਚ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਅਜਾਈਂ ਗੁਆ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਖੂਹ ਦੇ 'ਡੱਡੂ' ਨੂੰ ਜੇ ਕੋਈ ਦਸੇ ਕਿ ਖੂਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਅਤਿਅੰਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ — ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਥਾਹ ਸਮੁੰਦਰ ਹਨ, ਤਾਂ ਡੱਡੂ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਕੁਪੁ ਭਰਿਓ ਜੈਸੇ ਦਾਦਿਰਾ ਕਛੂ ਦੇਸੁ ਬਿਦੇਸੁ ਨ ਬੂਝ ॥

ਐਸੇ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਬਿਖਿਆ ਬਿਮੋਹਿਆ ਕਛੂ ਆਰਾ ਪਾਰੁ ਨ ਸੁਝ ॥ (ਪੰ.-੩੪੯)

ਜਦ ਤੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਜੀ ਗਈ ਹੈ — ਰੱਬ ਨੇ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਤਰਸ ਕਰਕੇ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਵਲ ਸਾਨੂੰ ਪੇਰਨ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਗੁਰੂ, ਅਵਤਾਰ, ਪੀਰ, ਅਉਲੀਏ, ਗੁਰਮੁਖ, ਭਗਤ, ਸਾਧ-ਸੰਤ ਜਗ ਵਿਚ ਪਠਾਏ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਕ਼ਸ਼ੀ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਬਾਣੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ 'ਆਤਮ-ਮੰਡਲ' ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ।

ਸਾਧ ਰੂਪ ਅਪਨਾ ਤਨੁ ਧਾਰਿਆ ॥
ਮਹਾ ਅਗਨਿ ਤੇ ਆਪਿ ਉਬਾਰਿਆ ॥

(ਪੰਨਾ-੧੦੦੪)

ਜਦ ਆਤਮਿਕ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਾਸੀ — ‘ਹਰਿ ਜਨ’ —

ਉਚੇਰੀ

ਚੰਗੇਰੀ

ਸੁਹਣੇਰੀ

ਸੁਖਦਾਈ

ਰਸਮਈ

ਪ੍ਰੇਮ-ਮਈ

ਬਿਸਮਾਈ

ਬਾਣੀ

ਆਤਮ ਗਿਆਨ

ਕਹਾਣੀਆਂ

ਉਪਦੇਸ਼

ਸ਼ਬਦ

ਨਾਮ

ਆਦਿ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਦਿੜ੍ਹ ਹੋਏ ਮਾਇਕੀ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ
ਦੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਾਰਨ, ਅਸੀਂ ਓਪਰੇ ਜਿਹੇ ਮਨ ਨਾਲ — ਇਹਨਾਂ ਆਤਮ ਦੇਸ਼ ਦੇ
ਸੰਦੇਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ —

ਸੁਣ-ਸੁਣਾ ਕੇ

ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ

ਮਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰੰਗਤ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ

ਮਨ-ਘੜਤ ਗਿਆਨ ਘੋਟ ਕੇ

ਸਿਰ-ਹਿਲਾ ਛੱਡਦੇ ਹਾਂ ।

ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਣੋਖੀ ਆਤਮਿਕ ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ‘ਦੈਵੀ-ਗਿਆਨ’ ਸਾਡੇ ਮਨ
ਨੂੰ —

ਪੌਂਹਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਪੁੜਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਪਕੜਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਮੁਆਫਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ
ਨਿਸਚਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ

ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਬਸੰਤ ਕੀ ਲਗੈ ਨ ਸੋਇ ॥

ਇਹੁ ਮਨੁ ਜਲਿਆ ਢੂਜੈ ਦੋਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੧੭੬)

ਅੰਧੇ ਏਕ ਨ ਲਾਗਈ ਜਿਉ ਬਾਂਸੁ ਬਜਾਈਐ ਛੁਕ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੨੨)

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਸੁਣਿ ਰਿਦੈ ਨ ਵਸੈ ਅਭਾਗ ਪਰਾਣੀ ।

(ਵਾ. ਭਾ. ਗੁ. ੧੨/੫)

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਸੁਣਿ ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸੁ ਨ ਚਿਤਿ ਧਰੰਦੇ ।

(ਵਾ. ਭਾ. ਗੁ. ੧੨/੯)

ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਾਡਾ ਅੰਦਰਲਾ ਮਨ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਦਰਸਾਏ ਆਤਮਿਕ ਗਿਆਨ
ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

ਪੜੀਐ ਗੁਣੀਐ ਕਿਆ ਕਥੀਐ ਜਾ ਮੁੰਢਹੁ ਘੁਥਾ ਜਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੯੮)

ਪੜੀਐ ਗੁਨੀਐ ਨਾਮੁ ਸਭੁ ਸੁਨੀਐ ਅਨਭਉ ਭਾਉ ਨ ਦਰਸੈ ॥

ਲੋਹਾ ਕੰਚਨੁ ਹਿਰਨ ਹੋਇ ਕੈਸੇ ਜਉ ਪਾਰਸਹਿ ਨ ਪਰਸੈ ॥ (ਪੰਨਾ-੯੨੩)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਆਤਮਿਕ ਗਿਆਨ ਦੇ 'ਅੰਡੀਵ ਭਾਵਾ' ਅਥਵਾ
ਅਨੁਭਵੀ 'ਤਤ ਗਿਆਨ' ਨੂੰ ਸਮਝਣ, ਜਾਨਣ ਅਥਵਾ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਸਾਨੂੰ—

ਖਿਆਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ
ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭਾਸਦੀ
ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ
ਖੇਚਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ
ਉਦਮ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ ।

ਅਸੀਂ ਇਸ ਧੁਰੋਂ ਆਈ ਬਾਣੀ ਨੂੰ —

ਪਾਠ ਕਰਨ
ਪੂਜਾ ਕਰਨ
ਭਾਈਚਾਰਕ ਬਿਉਹਾਰ
ਗਰਜ਼ਾਂ ਪੁਰੀਆਂ ਕਰਨ
ਮਾਇਆ ਕਮਾਉਣ
ਰਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ

ਗਿਆਨ ਘੋਟਣ
 ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਕਰਨ
 ਮੰਨਤਾ ਮਨੌਣ
 ਫੇਕਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ
 ਭਲੇ-ਭਲੇਰੇ ਬਣਨ
 ਧਾਰਮਿਕ ਠਾਠ-ਬਾਠ ਰਚਾਉਣ

ਲਈ ਹੀ ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ ।

ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ 'ਧੁਰੋ' ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਉਤਰੀ ਹੈ — ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦਾ ਬਿਆਨ, ਗਿਆਨ, ਸੰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਭਰੀ ਪਈ ਹੈ ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਬਣੀਐ ॥ (ਪੰਨਾ-੩੦੮)

ਲੋਗੁ ਜਾਨੈ ਇਹੁ ਗੀਤੁ ਹੈ ਇਹੁ ਤਉ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰ ॥ (ਪੰਨਾ-੩੩੫)

ਰਤਨਾ ਰਤਨ ਪਦਾਰਥ ਬਹੁ ਸਾਗਰੁ ਭਰਿਆ ਰਾਮ ॥

ਬਾਣੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਲਾਗੇ ਤਿਨ੍ਹ ਹਥਿ ਚੜ੍ਹਿਆ ਰਾਮ ॥ (ਪੰਨਾ-੪੪੨)

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ-੯੮੨)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਤਤੁ ਵਖਾਣੀ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਵਿਚਿ ਆਈ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੨੪੩)

ਪਰ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਗਲਤਾਨ ਹੋ ਕੇ ਅਸੀਂ ਮਾਇਆ ਦਾ 'ਸ੍ਰੂਪ' ਹੀ ਬਣ ਚੁਕੇ ਹਾਂ ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਡਾ —

'ਰੱਬ' — ਮਾਇਆ ਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ

'ਪਰਮਾਰਥ' — ਇਸ ਝੂਠੀ ਮਾਇਆ ਦੀ ਪੁਜਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ।

ਇਹ ਜਗ ਮਿੱਠਾ, 'ਅਗਲਾ ਕਿਨ ਡਿੱਠਾ' ਵਾਲੀ ਸਾਡੀ ਅੰਦਰਲੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ।

ਇਸ ਝੂਠੀ 'ਮਾਇਆ-ਗਾਣੀ' ਦਾ ਹੀ ਅਸੀਂ —

ਮਿਆਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

ਚਿਤਵਨੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

ਵਿਉਂਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

ਚਾਪਲੂਸੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
 ਹੁਕਮ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ
 ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
 ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
 ਘਾਲਣਾ ਘਾਲਦੇ ਹਾਂ ।

**ਕੁਰ ਕਿਆ ਉਗਿਓ ਸਭ ਹੀ ਜਗ
 ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਕੋ ਭੇਦੁ ਨ ਪਾਇਓ ॥**

(ਸਵੱਜੇ ਪਾ: ੧੦)

ਕੂੜ੍ਹ ਰਾਜਾ ਕੂੜ੍ਹ ਪਰਜਾ ਕੂੜ੍ਹ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥
 ਕੂੜ੍ਹ ਮੰਡਪ ਕੂੜ੍ਹ ਮਾੜੀ ਕੂੜ੍ਹ ਬੈਸਣਹਾਰੁ ॥
 ਕੂੜ੍ਹ ਸੁਇਨਾ ਕੂੜ੍ਹ ਰੁਪਾ ਕੂੜ੍ਹ ਪੈਨਣਹਾਰੁ ॥
 ਕੂੜ੍ਹ ਕਾਇਆ ਕੂੜ੍ਹ ਕਪੜ੍ਹ ਕੂੜ੍ਹ ਰੂਪੁ ਅਪਾਰੁ ॥
 ਕੂੜ੍ਹ ਮੀਆ ਕੂੜ੍ਹ ਬੀਬੀ ਖਪਿ ਹੋਏ ਖਾਰੁ ॥
 ਕੂੜ੍ਹ ਕੂੜ੍ਹ ਨੇਹੁ ਲਗਾ ਵਿਸਰਿਆ ਕਰਤਾਰੁ ॥

(ਪੰਨਾ-੪੯੮)

ਕਾਮੁ ਕੋਧੁ ਮਾਇਆ ਮਹਿ ਚੀਤੁ ॥
 ਝੁਠ ਵਿਕਾਰਿ ਜਾਗੈ ਹਿਤ ਚੀਤੁ ॥
 ਪੁੰਜੀ ਪਾਪ ਲੋਭ ਕੀ ਕੀਤੁ ॥

(ਪੰਨਾ-੧੫੩)

ਲਾਹਾ ਮਾਇਆ ਕਾਰਨੇ ਦਹ ਦਿਸਿ ਢੁਢਨ ਜਾਇ ॥

(ਪੰਨਾ-੨੯੧)

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਸੀਂ 'ਪਰਮਾਰਥ' ਦਾ ਭੀ 'ਦਮ' ਭਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ 'ਰੱਬ' ਨਾਲ
 'ਠਾਠਾ-ਬਾਗਾ' ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ।

ਜੇ ਕਦੇ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਬਿਪਤਾ ਆ ਪਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਕ ਪਾਸੇ —

ਪਾਠ-ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
 ਸਾਧਾਂ-ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਮਨੌਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
 ਦਾਨ ਸੁਖਦੇ ਹਾਂ
 ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
 ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸਿਆਣਪ ਦੁਆਰਾ —

ਉਕਤੀਆਂ-ਜੁਗਤੀਆਂ ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ
 ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਪੁਆਉਂਦੇ ਹਾਂ
 ਰਿਸ਼ਵਤਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ
 ਧੱਕੇ-ਸ਼ਾਹੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ।

ਇਹ 'ਦੁਚਿਤੇ'-‘ਦੁਬਾਜਰੇ’ ਦੀ ਖੇਲ ਸਿਰਫ਼ ਇਨਸਾਨੀ ਨਸਲ ਹੀ ਖੇਲਦੀ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਜੂਨਾਂ ਨੂੰ ‘ਦੂਜੇ ਭਾਉ’ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਉਹ ਕਰਤੇ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਨਸਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭੀ ਇਹ ‘ਦੂਜੇ ਭਾਉ’ ਅਥਵਾ ‘ਪਖੰਡ’ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਅਖੌਤੀ ਧਰਮੀ ਲੋਕ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

‘ਨਾਸਤਕ’ ਤਾਂ ਰੱਬ ਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਪਖੰਡੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ।

ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਾਸੀ ‘ਗੁਰਮੁਖ’—‘ਭਗਤਜਨ’ ਆਪਣੇ ਇਲਾਹੀ ਨਿਜ ਘਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦਾ ਕੋਈ ‘ਲੇਪ’ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਬ ਤੋਂ ਭੁਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਸ਼ਕਾ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਸਤ-ਸੰਗਤ ਦੁਆਰਾ ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਲੰਬਸ ਵਾਂਗ, ਅਪਣੇ ਸੋਮੇ ‘ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ’ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ, ਨਿਜ ਘਰ ਵਲ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਹਨ ।

ਇਹਨਾਂ ਆਤਮ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ — ਗੁਰੂਆਂ, ਅਵਤਾਰਾਂ, ਭਗਤਾਂ, ਸਾਧਾਂ, ਸੰਤਾਂ, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ‘ਸਤ ਸੰਗਤ’ ਤੋਂ ਬਹੁਰ — ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ‘ਨਿਜ ਘਰ’ ਅਥਵਾ ‘ਆਤਮ-ਮੰਡਲ’ ਦਾ ‘ਗਿਆਨ’ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਇਉਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ —

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਬਿਨੁ ਤਰਿਓ ਨ ਕੋਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੩੨੩)

ਬਿਨੁ ਸੰਗਤੀ ਸਭਿ ਐਸੇ ਰਹਹਿ ਜੈਸੇ ਪਸੁ ਢੋਰ ॥ (ਪੰਨਾ-੪੨੨)

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਬਿਨਾ ਭਾਉ ਨਹੀਂ ਉਪਯੈ
ਭਾਵ ਬਿਨੁ ਭਗਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਇ ਤੇਰੀ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੯੪)

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਕਬਹੂ ਨਹੀਂ ਕੀਨੀ ਰਚਿਓ ਧੰਧੈ ਝੂਠ ॥
ਸੁਆਨ ਸੂਕਰ ਬਾਇਸ ਜਿਵੈ ਭਟਕਤੁ ਚਾਲਿਓ ਉਠਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੧੦੫)

ਬਿਨੁ ਸਾਧ ਨ ਪਾਈਐ ਹਰਿ ਕਾ ਸੰਗੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੧੯੯)

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਗੁਰ ਸਬਦ ਵਿਣੁ ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੂਨਿ ਭਵਾਵੈ ।
(ਵਾ. ਭਾ. ਗੁ. ੫/੧੮)

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਗੁਰੁ ਸਰਣਿ ਵਿਣੁ ਨਿਹਫਲੁ ਮਾਣਸ ਦੇਹ ਇਵੇਹੀ ।

(ਵਾ. ਭਾ. ਗੁ. ੨੩/੧੪)

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਵਿਣੁ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ।

(ਵਾ. ਭਾ. ਗੁ. ੩੯/੧੬)

ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ, ਮਾਇਕੀ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋਏ, ‘ਰੱਬ’ ਨੂੰ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ, ਇਹਨਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ‘ਮੇਲ-ਜੋਲ’ ਅਥਵਾ ‘ਸਤ ਸੰਗਤ’ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦਾ —

ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਨਿਸਚਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ
ਸ਼ਰਧਾ ਉਪਜਦੀ ਹੈ
ਚਾਉ ਉਪਜਦਾ ਹੈ
ਭੁੱਖ ਲਗਦੀ ਹੈ
ਪਿਆਸ ਲਗਦੀ ਹੈ
ਉਮਾਹ ਉਠਦਾ ਹੈ
ਰਹਿਸ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ
ਉਦਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਸਿਮਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਸੇਵਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
ਆਤਮ ਛੋਹ ਲਗਦੀ ਹੈ
ਆਤਮਿਕ ਝਲਕਾਂ ਵਜਦੀਆਂ ਹਨ
ਆਤਮਾ ‘ਜਾਗ’ ਪੈਂਦੀ ਹੈ
ਬਿਸਮਾਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਪਿਆਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ
‘ਪ੍ਰਿਮ-ਰਸ’ ਮਾਣਦੇ ਹਨ
‘ਪ੍ਰੇਮ ਸਵੈਪਨਾ’ ਦੇ ਹਿੰਡੋਲੇ ਮਾਣਦੇ ਹਨ
‘ਤਤ-ਗਿਆਨ’ ਦੀ ਸੋਝੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ
ਆਤਮਿਕ ਰੰਗ ਮਾਣਦੇ ਹਨ
ਆਤਮਿਕ ਮਹਾਂ ਰਸ ਮਾਣਦੇ ਹਨ
‘ਸ਼ਬਦ’ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
‘ਹੁਕਮ’ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ

ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
 ਮਾਇਆ ਛਲਨੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
 ਆਵਾਗਵਨ ਦਾ ਗੇੜ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
 ਜਮਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
 ਨਿਜ ਘਰ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
 'ਸਹਿਜ' ਦੀ ਮੌਜ ਮਾਣਦੇ ਹਨ
 'ਲੋਕ ਸੁਖੀਏ ਪਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲ' ਹੁੰਦੇ ਹਨ
 ਮਾਇਕੀ ਭਵਜਲ ਤੋਂ ਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਉਪਜੇ ਬਿਸੁਆਸ ॥
ਬਾਹਰਿ ਭੀਤਰਿ ਸਦਾ ਪ੍ਰਗਾਸ ॥ (ਪੰਨਾ-੩੪੩)

ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਬਿਸਾਸੁ ਹੋਇ ਹਰਿ ਜੀਵਤ ਮਰਤ ਸੰਗਾਰੀ ॥ (ਪੰਨਾ-੪੦੧)
 ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਉ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪੁਨਾ ਸੰਤਸੰਗਿ ਨਿਤ ਰਹੀਐ ॥
 ਏਕੁ ਅਧਾਰੁ ਨਾਮੁ ਧਨੁ ਮੋਰਾ ਅਨਦੁ ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਲਹੀਐ ॥ (ਪੰਨਾ-੫੩੩)
ਤਿਤੁ ਜਾਇ ਬਹੁ ਸਤਸੰਗਤੀ ਜਿਥੇ ਹਰਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਬਿਲੋਈਐ ॥
 ਸਹਜੇ ਹੀ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਲੇਹੁ ਹਰਿ ਤਤੁ ਨ ਖੋਈਐ ॥ (ਪੰਨਾ-੫੮੭)

ਮੁਕਤਿ ਪਾਈਐ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਅੰਧਾਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੨੫)
ਮੁਕਤਿ ਬੈਕੁੰਠ ਸਾਧ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਜਨ ਪਾਇਓ ਹਰਿ ਕਾ ਧਾਮ ॥ (ਪੰ.-੬੮੨)
 ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਸੁ ਘੂਮਰਿ ਪਾਵਹੁ
ਮਿਲਿ ਸਤਸੰਗਿ ਉਮਾਹਾ ਰਾਮ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੯੮)

ਮਨੁ ਅਸਮਝੁ ਸਾਧਸੰਗਿ ਪਤੀਆਨਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੯੦)
ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲੈ ਤ ਦਿੜਤਾ ਆਵੈ ਹਰਿ ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥
 (ਪੰਨਾ-੯੮੧)

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਨਿਹਰਉ ਹੈ ਤਰਣਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੦੨੧)
 ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਤ ਮਿਲਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗਾਨੀ ਵਿਚੇ ਗਿਰਹ ਉਦਾਸ ॥
 (ਪੰਨਾ-੧੨੯੫)

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਉ ਭਾਉ ਸਹਜੁ ਬੈਰਾਗੁ ਹੈ । (ਵਾ. ਭਾ. ਗੁ. ੩/੧੩)

ਆਤਮਿਕ 'ਤਤ ਗਿਆਨ' ਤੋਂ ਬਹੁਰ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦਾ 'ਦੀਵਾ' ਬੁਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ — ਜਿਸ ਕਾਰਨ, ਅਸੀਂ ਮਾਇਕੀ ਹਨੇਰ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪਲਚ-ਪਲਚ ਕੇ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ; 'ਹਉਮੈ' ਵਿਚ ਹੀ ਪਾਠ-ਪੂਜਾ, ਕਰਮ-ਧਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ 'ਪਰਮਾਰਥੀ' ਹੋਣ ਦੀ ਛੁਠੀ ਤਸੱਲੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ । ਹਉਮੈ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮ-ਧਰਮ ਭੁੱਖੇ-ਸੁੱਖੇ, ਛੋਕੇ, 'ਮੁਰਦਾ' ਸਾਧਨ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

ਇਹਨਾਂ ਛੋਕੇ 'ਮੁਰਦਾ' ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ 'ਹਨੇਰ' ਢੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਅੰਦ੍ਰ-ਆਤਮੇ 'ਨਾਮ' ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਪਰ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਛੋਕੇ —

ਪਾਠ-ਪੂਜਾ
ਕਰਮ-ਕਿਆ
ਤੀਰਥ-ਇਸ਼ਨਾਨ
ਗਿਆਨ-ਧਿਆਨ
ਜੋਗ-ਸਾਧਨ
ਰੱਬ ਤੋਂ ਟੁੱਟਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਦਾ ਮੇਲ-ਜੋਲ
'ਅਖੌਤੀ ਸੰਗਤ'

ਨੂੰ ਹੀ ਪਰਮਾਰਥ ਦੀ 'ਟੀਸੀ' ਸਮਝ ਕੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ।

ਸਿਰਫ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੀ ਨਹੀਂ — ਬਲਕਿ —

ਭਲੇ-ਭਲੇਰੇ
ਪਰਮਾਰਥੀ,
ਪ੍ਰਚਾਰਕ
ਗਿਆਨੀ,
ਪੰਡਤ,
ਅਖੌਤੀ ਸਾਧ,
ਅਖੌਤੀ ਸੰਤ,

ਅਥਵਾ 'ਧਰਮ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰ' ਬਣ ਕੇ 'ਆਫ਼ਰੇ' ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ ।

ਦੂਜੇ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਵਿਚ, ਹਉਮੈਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਕਰਮ-ਧਰਮ, ਪੁੰਨ-ਦਾਨ, ਮੇਲ-ਜੋਲ,
ਸਭਾ-ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਆਦਿ ਸਭ ਤੈ-ਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦਾ ਹੀ ਵਰਤ-ਵਰਤਾਰ
ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹਨ ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਫੌਕੇ ਗਿਆਨ-ਪਿਆਨ, ਕਰਮ-ਪਰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ
ਭੀ —

આર્તમિક રમ
 આર્તમિક રેંગ
 આર્તમિક પ્રકાશ
 આર્તમિક રુણ-ઝુણ
 આર્તમિક ‘પ્રેમ સર્વૈપના’
 આર્તમિક ‘છોહ’
 આર્તમિક ‘તત ગિઆન’
 આર્તમિક ‘નામ’

ਤੋਂ ਵਾਲੇ ਗਿਨਦੇ ਹਾਂ ।

ਪਾਨੂ ਪੜ੍ਹੇ ਨ ਬੁਝਈ ਭੇਖੀ ਭਰਮਿ ਭੁਲਗਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੬)

ਮਨਮੁਖਿ ਕਰਮ ਕਰਹਿ ਨਹੀ ਬੁਝਹਿ ਬਿਰਬਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਏ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੭)

ਪੜਿ ਵਾਦੂ ਵਖਾਣਹਿ ਸਿਰਿ ਮਾਰੇ ਜਮਕਾਲਾ ॥

ਤੜ੍ਹ ਨ ਚੀਨਹਿ ਬੰਨਹਿ ਪੰਡ ਪਰਾਲਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੩੧)

ਪਾਠ ਪੜ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਕੀਮਤਿ ਪਾਏ ॥

(ਪੰਨਾ-੩੪੫)

ਕਿਆ ਪੜੀਐ ਕਿਆ ਗੁਨੀਐ ॥

ਕਿਆ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨਾਂ ਸੁਨੀਐ ॥

ਪੜੇ ਸੁਨੇ ਕਿਆ ਹੋਈ ॥

ਜਉ ਸਹਜ ਨ ਮਿਲਓ ਸੋਈ ॥

(ਪੰਨਾ-੯੫)

ਮਾਰਗਿ ਮੋਤੀ ਬੀਬਰੇ ਅੰਧਾ ਨਿਕਸਿਓ ਆਇ ॥

ਜੋਤਿ ਬਿਨਾ ਜਗਦੀਸ ਕੀ ਜਗਤੂ ਉਲੰਘੇ ਜਾਇ ॥

(ਪੰਨਾ-੧੩੭੦)

ਇਸ ਦਾ ਮੁਦਲਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਹੀ ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ, ਜੀਉਂਦੀ-ਜਾਗਦੀ

‘ਆਤਮਿਕ ਸੰਗਤ’ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ —

‘ਸਤ’ ਸੰਗਤ
‘ਸਾਧ’ ਸੰਗਤ
‘ਸਚੀ’ ਸੰਗਤ
‘ਗੁਰ’ ਸੰਗਤ
‘ਊਤਮ’ ਸੰਗਤ

ਆਦਿ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਐਸੀ ‘ਸਤ ਸੰਗਤ’ ਅਥਵਾ ‘ਸਾਧ ਸੰਗਤ’ ਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬੜੀ ਵਡਿਆਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ — ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ‘ਭਾਗ’ ਵਿਚ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਇਸੇ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਐਸੀ ਊਤਮ ਦੈਵੀ ‘ਆਤਮਿਕ ਸੰਗਤ’ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਜਾਚਨਾ ਕਰਨੀ ਸਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ ।

ਹਰਿ ਜੀਉ ਆਗੈ ਕਰੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥

ਸਾਧੂ ਜਨ ਸੰਗਤਿ ਹੋਇ ਨਿਵਾਸੁ ॥

(ਪੰਨਾ-੪੧੫)

ਭਾਈ ਰੇ ਮੋ ਕਉ ਕੋਈ ਆਇ ਮਿਲੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਵੈ ॥

ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪਾਨ ਮਨੁ ਤਨੁ ਸਭੁ ਦੇਵਾ ॥

ਮੇਰੇ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਹਰਿ ਕਥਾ ਸੁਨਾਵੈ ॥

(ਪੰਨਾ-੪੯੪)

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭੁ ਬਖਸ ਕਰੀਜੈ ॥

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਹਿ ਸਾਧਸੰਗੁ ਦੀਜੈ ॥

(ਪੰਨਾ-੨੩੮)

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਹਿ ਮਾਰਗਿ ਪਾਵਹੁ ॥

ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਕੈ ਅੰਚਲਿ ਲਾਵਹੁ ॥

(ਪੰਨਾ-੮੦੧)

ਵਡਭਾਗੀ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਹਿ ਹਰਿ ਕੇ ਭਗਤ ਹਰੇ ॥

ਤਿਨ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਦੇਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਚਉ

ਮੈ ਮੁੜ ਮੁਗਾਧ ਨਿਸਤਰੇ ॥

(ਪੰਨਾ-੯੨੫)

ਕੋਈ ਆਵੈ ਸੰਤੋ ਹਰਿ ਕਾ ਜਨੁ ਸੰਤੋ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜਨੁ ਸੰਤੋ

ਮੇਹਿ ਮਾਰਗੁ ਦਿਖਲਾਵੈ ॥

(ਪੰਨਾ-੧੨੦੧)

ਆਵਹੁ ਸੰਤ ਮਿਲਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ਮਿਲਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਵਖਾਨ ॥

ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਕਿਉ ਪਾਈਐ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪੁਨਾ

ਮੈ ਕਉ ਕਰਹੁ ਉਪਦੇਸੁ ਹਰਿ ਦਾਨ ॥

(ਪੰਨਾ-੧੩੩੫)

‘ਹਨੇਰਾ’ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ।

‘ਹਨੇਰੇ’ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼-ਮਈ ‘ਲਾਟ’ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

ਲੱਖਾਂ ਬੁਝੇ ਹੋਏ ਦੀਵੇ ‘ਰੋਸ਼ਨੀ’ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦੂਜੇ ਦੀਵਿਆਂ ਨੂੰ
ਜਗਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ।

ਐਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ‘ਹਉਮੈ-ਵੇੜੇ’ ਮਨ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਪਾਠ-ਪ੍ਰਯਾਸ, ਕਰਮ-ਧਰਮ
ਦੁਆਰਾ, ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ‘ਹਨੇਰ’ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ।

ਆਤਮਿਕ ‘ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੀਣ’ ਅਥਵਾ ‘ਰੱਬੀਅਤ’ ਨਾਲੋਂ ਟੁਟੇ ਹੋਏ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ
ਦੇ ਇਕੱਠ ਦੁਆਰਾ ਭੀ ਮਨ ਦਾ ਭਰਮ-ਗੁਪੀ ਹਨੇਰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਐਸੇ
‘ਇਕੱਠ’ ਨੂੰ ‘ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ’ ਯਾਂ ‘ਸੰਗਤ’ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾ
ਸਕਦਾ ਹੈ — ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਦਰਸਾਈ ਹੋਈ ‘ਸਤ ਸੰਗਤ’, ‘ਸਾਧ ਸੰਗਤ’ ਯਾਂ
‘ਸੰਤ ਮੰਡਲੀ’ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ —

ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਹਰਿ ਉਸਤਤਿ ਹੈ ਸੰਗਿ ਸਾਧੁ ਮਿਲੇ ਪਿਆਰਿਆ ॥

ਓਇ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਾਣੀ ਧੰਨਿ ਜਨ ਹਹਿ

ਉਪਦੇਸੁ ਕਰਹਿ ਪਰਉਪਕਾਰਿਆ ॥

(ਪੰਨਾ-੩੧੧)

ਜੋ ਹਰਿ ਰਾਤੇ ਸੇ ਜਨ ਪਰਵਾਣੁ ॥

ਤਿਨ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਪਰਮ ਨਿਧਾਨੁ ॥

(ਪੰਨਾ-੩੫੩)

ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਤ ਪਿਆ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਤਾ ਕੈ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗਾਈਐ ॥

ਨਾਨਕ ਈਹਾ ਸੁਖੁ ਆਗੈ ਮੁਖ ਉਜਲ ਸੰਗਿ ਸੰਤਨ ਕੈ ਪਾਈਐ ॥

(ਪੰਨਾ-੨੦੦)

ਸੰਤ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਹਰਿ ਮਨਿ ਵਸੈ ॥

ਸੰਤ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਦੁਰਭੁ ਸਭੁ ਨਸੈ ॥

ਸੰਤ ਮੰਡਲਿ ਮਹਿ ਨਿਰਮਲ ਰੀਤਿ ॥

ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਹੋਇ ਏਕ ਪਰੀਤਿ ॥੧॥

ਸੰਤ ਮੰਡਲੁ ਤਹਾ ਕਾ ਨਾਉ ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇਵਲ ਗੁਣ ਗਾਉ ॥

(ਪੰਨਾ-੧੧੪੬)

ਉਪਰਲੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ‘ਨਾਮ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼’ ਵਾਲੀਆਂ
ਜਾਗਤ-ਜੋਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੇ ਬੁਝੇ ਹੋਏ ‘ਦੀਵੇ’ ਜਗ ਸਕਦੇ
ਹਨ ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੋਟਿ ਉਧਾਰਦਾ ਭਾਈ ਦੇ ਨਾਵੈ ਏਕ ਕਣੀ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੦੮)

ਦੀਪਕ ਤੇ ਦੀਪਕੁ ਪਰਗਾਸਿਆ ਤਿੜਵਣ ਜੋਤਿ ਦਿਖਾਈ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੦੯)

ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੇਤੀ ਸਬਦਿ ਉਧਾਰੀ ਸੰਤਹੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੦੯)

ਗੁਰਸਿਖੁ ਸਿਖੁ ਗੁਰ ਹੋਇ ਅਚਰਜੁ ਦਿਖਾਇਆ ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਜਗਾਇ ਦੀਪੁ ਦੀਪਾਇਆ । (ਵਾ. ਭਾ. ਗੁ. ੨੦/੨)

ਦੀਵਾ ਬਲਦਾ ਦੀਵਿਅਹੁ ਸਮਸਰਿ ਪਰਵਾਣੈ ।...

ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾਂ ਪਿਰਹੜੀ ਹੈਰਾਣੁ ਹੈਰਾਣੈ । (ਵਾ. ਭਾ. ਗੁ. ੨੨/੨੧)

ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਆਤਮਿਕ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਇਉਂ
ਸੋਹਣੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ ।

“ਹਾਂ ਜੀ ! ਇਕ ਪਲਕਾਰੇ ਵਿਚ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਨਦਰ, ਲੱਖਾਂ ਰੁਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰਤ
ਨੂੰ ਮਦਦ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ । ਇਹ ਨਿਰੇ-ਪੁਰੇ ‘ਮਨੁੱਖ’ ਨਹੀਂ ਹੋਵਦੇ, ਸ਼ਕਲ-ਸੂਰਤ ਕੇਵਲ
ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਰਗਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੋਵਦਾ, ਕੇਵਲ
‘ਰੱਬੀ ਜੀਵਨ’ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ।”

“ਹਾਂ ਜੀ, ‘ਗੁਰਮੁਖ ਸੰਤ’ ਉਹ ਬਲਦੀਆਂ ‘ਲਾਟਾਂ’ ਹਨ, ਉਹ ‘ਬਿਜਲੀਆਂ’
ਹਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਫੜ ਰਖੀਆਂ ਹਨ, ਤੇ ਜਦ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਦ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਿਲ ਦੇ ਮੀਨਾਰੇ ਉਪਰ ਵੱਸ ਜਾਂਦੀਆਂ
ਹਨ ।

ਹਾਂ ਜੀ, ‘ਗੁਰਮੁਖ ਸੰਤ’ ਉਹ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਕੋਈ ਅੱਗ ਦੀ ਇਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ
ਚਿਣਗ ਮੰਗਣ ਆਵੇ, ਤਦ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਘਰ, ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰ, ‘ਅਬਿਚਲੀ ਜੋਤ’
ਨਾਲ ਜਗ ਉਠੇ, ਹਨੇਰਾ ਨਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਜੀਵਨ, ਲਗਾਤਾਰ ਅਖੁਟ ਤੇਲ ਵਾਲੀ
ਬੱਤੀ ਸਮਾਨ ਹੋ ਜਾਏ ।”

“ਹਾਂ ਜੀ ! ‘ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਜੀਵਨ’ — ‘ਖਮੀਰ ਦਾ ਜੀਵਨ’ ਹੈ । ਇਹ ਖਮੀਰ
ਗੁਰ-ਸਿੱਖਾਂ ਪਾਸੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਤਦੇ ‘ਆਇ ਮਿਲੁ ਗੁਰਸਿਖ ਆਇ ਮਿਲ’ ਦੀ
ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਿਖਾਈ ਹੈ ।

ਬਿਨਾ ਗੁਰਸਿਖਾਂ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਖੀਮਰ ਦਿਤੇ, ਸਿਖੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ । ‘ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਛਕਾਉਣਾ’ ਇਸੇ ‘ਗੁੜੇ ਖਮੀਰ’ ਦੀ ‘ਰਾਸ’ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਤੇ ਹਾਂ ਜੀ । ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ
ਲੋੜ ਸਿਮਰਨ ਦੇ ‘ਖਮੀਰ ਦਾ ਜੀਵਨ’ ਹੈ ।”

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਇਉਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ —

ਤਿੜ੍ਹ ਜਾਇ ਬਹੁ ਸਤਸੰਗਤੀ ਜਿਥੈ ਹਰਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਬਿਛੋਈਐ ॥

(ਪੰਨਾ-੫੮੭)

ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥

(ਪੰਨਾ-੨੯੨)

ਸਾਧਸੰਗਿ ਹਰਿ ਕੈ ਰੰਗਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਮਰਣ ਲਾਗਿਆ ॥

(ਪੰਨਾ-੪੫੨)

ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਢੀਠਾ ॥

ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥

(ਪੰਨਾ-੨੯੩)

ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਪਾਏ ਨਾਮ ਨਿਧਾਨ ॥

(ਪੰਨਾ-੨੨੧)

ਚਲਦਾ.....

© ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਏਸੇ ਕਲਮ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰੁ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ 132 ਲੇਖ (13 ਕਿਤਾਬਾਂ) ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਤਰਜਮਾ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪੰਜ ਲੇਖ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਹਨ।

ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੇ ਅੱਠ ਦਿਨਾਂ ਜਪ-ਤਪ ਸਮਾਗਮ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਬ੍ਰਹਮ-ਬੁੰਗਾ, ਪਿੰਡ ਦੋਦੜਾ ਵਿਖੇ ਮਾਰਚ, ਸਤੰਬਰ ਅਤੇ ਦਸੰਬਰ (20-30) ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਜੂਨ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਬੁੰਗਾ ਸਾਹਿਬ, ਦੱਖਣੀ ਬਾਈਪਾਸ ਦੋਰਾਹਾ ਵਿਖੇ ਹਰ ਸਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਬੁੰਗਾ ਸਾਹਿਬ, ਦੱਖਣੀ ਬਾਈਪਾਸ ਦੋਰਾਹਾ ਵਿਖੇ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸਮਾਗਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ 15-15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅਰਸੇ ਬਾਅਦ, ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਸਮਾਗਮ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਫਤਾਵਾਰੀ ਸਮਾਗਮ ਵੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪਿੰਡ ਦੋਦੜਾ, ਬੁਢਲਾਡਾ-ਸੁਨਾਮ, ਬਰਾਸਤਾ (ਵਾਈਆ) ਜਖੇਪਲ ਲਿੰਕ ਰੋਡ ਤੇ ਹੈ। ਚਾਹਵਾਨ ਸੱਜਣ ਇਹ ਲੇਖ ਅਤੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦਾ ਵੈਰਵਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਤੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ:-

Website : www.brahmbungadodra.org

E-mail : info@brahmbungadodra.org

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਬੁੰਗਾ ਸਾਹਿਬ

ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ : ਦੋਦੜਾ

ਤਹਿਸੀਲ-ਬੁਢਲਾਡਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਾਨਸਾ (ਪੰਜਾਬ)

ਫੋਨ : 073074-55097, 01652-255097, 99149-55098

❖ ਸ਼ਾਖਾ ❖

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਬੁੰਗਾ ਸਾਹਿਬ (ਦੋਦੜਾ)

ਦੱਖਣੀ ਬਾਈ ਪਾਸ, ਦੋਰਾਹਾ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਪੰਜਾਬ

ਫੋਨ : 073074-55098, 01628-258697, 099149-55098

❖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ❖

ਸੈਕ੍ਰੈਟਰੀ, ਬ੍ਰਹਮ-ਬੁੰਗਾ ਟ੍ਰਸਟ (ਰਜਿ.)

ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ : ਦੋਦੜਾ

ਤਹਿਸੀਲ-ਬੁਢਲਾਡਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਾਨਸਾ (ਪੰਜਾਬ)

ਫੋਨ : 73074-55096